

aldapeko jaunari nere azken-itza

axmutil,

Zuk diozun bezala, elgarrekiko ezaumena egiñik gelditu geran ezkerro, ez dut emen ezaupide berririk eman bearrik. Barkatu zere lanetarako beta ain ederra galerazia. Idazle trebe ta ugaria izateak balio izan dizu, nonbait ere, neri erantzuten nik nere lantxoan baño ari luzeagoa ateratzeko.

Barkazio iritxi dudalakoan, nere itza esan baño len, beste gauzatxo bat ere adierazi bear dizut. Jakin zazu ni ez naizela auzi ontan sartu beste iñoren ondoren, bukatutzat zenedukan eztabaidari su berria eman nayer. Zuri gertatua gertatu zait neri ere. Nere lantxoaren zure 1961-koa aurrean nuela egiña da, orain lau-bost urte. Orainsu argitara eman badute, ez da nerea izan ogena: zurea ere ez.

Gayari natxikola, zer esango dizut? Ez duzula nik idatzia ongi irakurri. Nik ez nizun aipatu -tzaz edo -etzaz pluralekoa

bestarik. Zuzen zabilta, nik atera nituan Egiategi orren esaera guztiak pluralekoak zirela diozunean. Nik ez nuen bestarik esaten. Oker zaude nire "tesisaren zurkaitz bezela" Intxauspe (1815-1902) eta Egiategi (1841) artzen ditudala esatean. Nik Egiategi (1782) ta *Uskara libria* aipatzen nituen, biak emezortzigarren mendekoak, ez emeretzigarrenekoak. Beraz, ez dezakegu esan *-tzaz* edo *-etzaz* atzizki ori forma lojikutzat emeretzigarren mendean asmatua denik.

Gañerakoan, Egiategi ta *Uskara libria* ez daude bakarrik. Antziñagoko da *Jesukristen Imitazionia* (1756-57), Zuberoko uskalarat utzulia. Martin Maister omen da itzultzalea, Laffite apezaren iritiz orai idazle gazteek eredu ta jarraibidetzat artu bear luketena. Onen liburua ere olako atzizkiz josirik dugu: "Aita santien exemplietzaz, obretzaz, phenetzaz, miserietzaz, estekamendu gaixtuetzaz". Beti, orlaxe. Zuberoko *-etzaz* eta Lapurdiko *-etaz*, ez dituzu beraz lojika-bidez oraitsu asmatuak. Aurrekoari lojika-lana ezarten diogunok, dakusagun lenbizi geratu ez ote gabiltzan gaitz berak jota, lojika-lanean buruak austen, gere aurre-iritzi edo gere tesisai eustearren. Gauzak diren bezala dira, ez guk nai gintuzken bezala.

Beste oker-iritzi bat ere ba da zure erantzunean: *Tartas* Zuberoko idazletzat artzea, alegia. Zuberotarra izan arren, ez zuen Zuberoko uskaraz idatzi, beste nahastekako "euskara" batez baizik. Berak ere ola dio: "Ene euskara eta lengajia eztakit aprobatia izanen denez, bai ala ez; badu orotarik zerbait, Zuberook, Basse-nabarrek eta Lapurdik eman drauko zerbait".

Ba dakusazu, beraz, *-tzaz* edo *-etzaz* atzizki orrek ba duela osaba onik eta garbirik gure klasikoetan; ez duela kirastua deitzea merezi; ez dela norbaitek oraitsu buru-zorrozkeriz asmatua. Nire lantxoaren arretaz irakur badezazu, orixe esatera atera nintzen ni, ez nere izenean, ta bai gure klasikoenean.

Goazen orain beste zuretzat asarrebide izan den gai batera. Emen ere ba dugu oker-aiturik. Zure *Amasei seme Euskalerriko* orren goraberako zer ori nik iraitzean bakarrik aipatu nuen; eta, gañera, ez inor txuliatzeagaitik, zuk uste izan duzun bezala. Zuk ola uste izan duzu, nere lantxoaren oraintsu eginberria zelakoan. Esan dudan bezala, zure 1961-koa irakurri berrian egiña da. Eta zuk, orduko lan artan, luze xamar ekin zenion zure liburu orren titulua-

ren alde, Aurraitz-en aurka. Nik uste nuen zuk zere iritziari eus-
teko ekarritako adibideak ez zeudela argi. Zerrenda luzea atera
zenuen, baña guziak person-izenenak: Milia Lasturko, Maria Bal-
dako, ta olakoak. Orain ere ayen antzekoak ekarri dituzu: Aita
San Iñazio Loyolakoa, Peru Abendañoko... Eta nik oartxo bat
egin nai izan nuen. Donostian jayo den batengatik irutara esan
gentzake: Donostiarra dela, Donostikoa dela naiz Donostiako
semea (edo alaba) dela; baña ez, nere ustez, seme Donostiakoa.
Argitasuntxoa bear zen emen, nere ustez eta zuk ala eman duzu,
eta kito! Len ere esan nuen ez nuela auzi ortan sartzeko gogorik,
eta gutxiago iñor txuliatuz atsegin artzekorik. Gauzak nola artu,
alaxe dira guretzat sarri. Eta ori aldarteak, gogaldiak egiten du
geyenetan.

*Zurekin baiño auzi beltzagoa daukat orain Jakin-en Zuzen-
daritzarekin. Iñorako irteerarik gabe jarri naute oyek: pareta
batetik, ezpata bestetik. Au dut istillua! Itz aztunak entzun ditut:
nor bait jo egin dudala, aurrez aur jo ere. Ezta ortako eskubiderik.
Jakiña. Ideiak epaitu, baña ez iñor iraindu. Irainduak min artu
omen du. Irainduaren izena ere eman dute, nik eman ez nuen
arren. Emen ere joango ote gera arira?*

*Egin ote dut nik ideiak epaitu edo aipatu besterik? Egia ez
al da norbaitek gure klasikoeri ezarri dietena "senar-emazte" ta
"ezkondu" itzei buruz? Ez al da egia berorrek esana: alegia, gure
artean askok itz oyek zuzen erabilten ikasi bearra dutela, ta oker
erabilliz birao edo egiten dutela? Ideia ez al da, eta ez al da
gañera egia, Leizarragak, Larregik, Haranederrek, Duvoisinek,
Uriartek, Lardizabalek, Etxeberrik eta beste zenbaitzuek, klasi-
kotzat ditugun oyek, Mari ta Jose ezkontutzat zeuzkatela, ta senar-
emazte egiten zituztela? Oraindik ez dut puskatu gai onezaz aspal-
di egin nuen lana, gure klasiko oyen textuak adibidetzat bildurik
egiña. Lantxo urari ez zioten aterik zabaldu. Zergatik? Or kon-
pon. Nik ez diot iñori konturik eskatuko. Baña auzi ori oroituaz,
nori ta zergatik egiten diot nik irainik, edo bidegaberik, batez ere
iñoren izenik atera ez dudanean? Neri egotzi bear didate ogen
ori? Eztakit nondik nora. Argiak gaude ideiak epaitzeko, aipatze-
ko ere aukerarik ez eskubiderik ezpalinbadugu.*

*Apez edo apezpiku deiturik eman ote dut irain ori? Baña dei-
tura ori ematea gayak berak, tituluak berak zekarren. Nere lanean*

guziok giñen apez edo apez-nai; guziok azken-itza eman-naiak, nerau ere tarteko nintzela. Olako tankeraz egindako lan batean, gero norbaiti banazean apez deitzea nork artu bear du iraingarrizat, zerbaitetan azken-itza esan bearra erakusten duenean? Irakur bedi nik esana ta idatzia arretazago eta umore obez, eta ez diozute irain-kutsurik arkituko, nik uste.

Gure erriak, apezten itzarendako esatera ori sortu zuenean, aldarte ohea ta gogaldi zindoagoa erakutsi zigun eta gure erriari ortaz kontu eskatzerik ez dut uste iñoizko apezeri gogoratu zaiotnik. Eta barkazorik iñori eskatzekotan, ba da nori eskatu; esaterako, gure klasiko ayeri, beren izenean esan ditugun zozokeri bazuengatik, eta bai ayen antzera Andredena Maria ta Jaundone Jose senar-emazte egin dituzten geroko apezeri.

— etxaitzar' i atsegingarritzat —

22-gn. lumeruan, 19-gn. horrialdean, behetik asita zazpigarren lerroan, hutsegite bat izan genuen. (Hainbeste jaulkitzen dira gure borondatearen kontra!) **Etxaide**'k honela izkiriatu zuen: "Orain entzun dezaiozun Baroja'ri". Guk, berriz —ez gaiztakeriz, noski—, hontara aldatu: "Orain entzun dezaiozun Baroja'ri".

Adiskide Yon:

- 1—JAKIN-ek errespetoa zor dizu lehenik. Garbi esateko, ez gera nor zuri "zuzentzen" ausartzeko.
- 2—Bere egunean eskutitzez adierazi genizun bezala, hutsegite hori ez zen izan zuk diozunez: "...zeron eskuz, asmoz eta jakitez egindako aldaketa bat"... , ezjakinkeriarene seme baizik. Oraindik gaztetxo geralako-edo, ez genekigun eztabaida bederinkatu horren berri. Ezta ere zu "e" horren kontrako "amorratua" zifanik.
- 3—Horregaitik, zure burua garbitua gelditu dedin auzi hontan, atsegingarri hau eskeintzen dizugu denak ikusteko moduan.
Adiskideki, JAKIN-eko gazteak.